

Anna Bikont. Vi från Jedwabne. Atlas förlag.

En vanlig missuppfattning är att antisemitismen är en produkt av nazityskland på 1930-talet och i övrigt en effekt av statens Israels agerande. Antisemitism uppstod tidigt. Från 500-talets Babylon f.Kr till romarriket, Nya testamentet, Koranen, Katolska kyrkan, Martin Luther, modern teologi, psykologi och ideologi av skilda slag. Teologiska professorer, biskopar, politiker, vetenskapspersoner och lokala grannar är en del av den. Antisemitismen är en ständig följeslagare till judarnas och judendomens historia.

År 2001 beskrev forskaren Jan Tomasz Gross i boken ”Grannar” hur polacker i staden Jedwabne brände 1500 judar till döds, sina egna grannar, i en lada 1941. Inga tyskar hade deltagit, bara den lokala befolkningen. Genast blev han ifrågasatt från många håll. Ord kom att stå mot ord. Journalisten Anna Bikont på Polens största dagstidning Gazeta Wyborcza inledde en egen undersökning för att få reda på sanningen. Hennes resultat finns skildrade i boken ”Vi från Jedwabne”. Det är en slags loggbok eller dagbok som läsaren får ta del av, där Anna Bikont dag efter dag sökte kontakt med de bybor som ännu var kvar i livet och deras efterlevande. Boken rymmer också egna reflektioner där Anna Bikont berättar hur hon i vuxen ålder upptäckte att hon själv hörde till det judiska folket, då hennes mamma konverterade till katolska kyrkan under kriget för att undgå sin egen död. Anna Bikonts forskning bekräftar Gross’ tidigare påståenden. Det var de polsk-katolska innevånarna som bar skulden till det bestialiska dådet. Siffran av antalet innebrända judar har ifrågasatts. Men mest som en bisarr spekulering hur många människor man kan fösa in i en lada. Det undvikande och det aggressiva tigandet Anna Bikont mötte i Jedwabne talade sitt tydliga språk: ”Tystnaden är det tyngst vägande beviset”, säger en berörd person till henne.

”Vi från Jedwabne” är ett ohyggligt historiskt dokument. Men det är också en skildring av hur människor begraver sanningen och föraktar den som vill få fram den i ljuset.

En fråga infinner sig hur människor kan begå sådana grymma handlingar, en annan varför man sedan söker dölja dem med sådant hat? Gross’ bok och Anna Bikonts efterforskning tycks ha gett upphov till en ny antisemitism. Som om förövarna blir offer då deras egna handlingar anklagar dem från massgravarna. Inte minst står katolska kyrkan inför en utmaning att göra upp med sin egen historia som antisemitisk agitator bland befolkningen.

Efter denna ohyggliga läsning blir jag kvar med frågan om våra val. Vad händer i Malmö? Gör vi allt för att stävja antisemitismen i vår egen tid? Eller irriteras vi av de röster som kommer med frågor och vittnesmål?

Jakob Carlander